
Kvartalsrapportering for Lynetteholm

1. kvartal 2024

BY&HAVN

1 Indledning

Folketinget vedtog den 2. juni 2021 anlægsloven om Lynetteholm. Den bemyndiger By & Havn I/S til at anlægge Lynetteholm ved at opfylde et areal i Københavns Havn, etablere den østlige del af Lynetteholm som et kystlandskab og anlægge et modtageanlæg til nyttiggørelse af ren og ikke rensningseget forurenet jord. Derudover bemyndiges By & Havn I/S til at anlægge en adgangsvej fra Prøvestenen til modtageanlægget på Refshaleøen og foretage uddybning af sejlrenden i Kronløbet og syd for Middelgrunden (Svælget).

Anlægsprojektets størrelse taget i betragtning er det besluttet, at der løbende udarbejdes rapporter for Lynetteholm til bestyrelsen. Formålet er at give bestyrelsen et overblik over opnåede milepæle og gennemførte aktiviteter. Rapporterne tager udgangspunkt i bestyrelsens beslutninger om anlægsprojektet, anlægsloven og de tilhørende miljøvurderinger og implementeringsredegørelsen samt By & Havn I/S' overordnede strategier i det omfang, de er relevante for anlægsprojektet.

Kvartalsrapporteringen godkendes af By & Havn I/S, inden den fremsendes til orientering til Transportministeriets departement og Københavns Kommune. Opklarende og uddybende spørgsmål kan drøftes efterfølgende i de relevante mødefora, herunder ejernes kvartalsmøder med By & Havn I/S.

Fase 1 perimeteren i april 2024. Intern dæmning og brohoveder er etableret.

2 Sammenfatning

2.1 Økonomi

- Det opdaterede anlægsbudget udgør pr. 31. marts 2024 4.214 mio. kr. (2024-priser).

2.2 Aktivitet/Tid

- By & Havn indgik den 24. oktober 2023 kontrakt om Lynetteholms entreprise Fase 2 (entreprise E2, E3 og E4) med Per Aarsleff A/S. Anlægsarbejdet startede i november 2023.
- Projektets anlægsaktiviteter følger den overordnede tidsplan. Jordmodtagelse i Fase 1 er åbnet 29. juni 2023, og åbning af Fase 2 sker i andet kvartal 2026.

2.3 Miljø/bæredygtighed

- Projektet gennemføres i henhold til anlægsloven indenfor rammerne af de udførte miljøvurderinger, vilkår fastsat i implementeringsredegørelsen og anlægslovens bestemmelser.
- Der gennemføres en række klima- og miljøtiltag i forbindelse med anlæg af Lynetteholm. Både i relation til selve anlægsprocessen (udbud) og driften (jordtransport), men også i forbindelse med en række naturtiltag som havpark, kystlandskab og ålegræs.
- I forhold til arbejdsmiljø er By & Havn er løbende i dialog med entreprenøren om strategiske tiltag, der skal sættes i gang for at nedbringe antallet af arbejdsulykker fremadrettet. Det er det besluttet, at der gennemføres et pilotprojekt om styrket dialog vedrørende arbejdsmiljø og sikkerhed.

2.4 Risiko

- Risikoanalysen er blevet opdateret.
- Der er 61 pct. sandsynlighed for, at den samlede budgetramme på 4.214 mio. kr., inklusive reservepuljen, overholdes.
- De største risici vedrører claims under udførelsen og arkæologi.

2.5 Retssag anlagt af Klimabevægelsen vedr. lovligheden af Lynetteholm

- Landsretten afsagde den 22. marts 2024 en meget klar kendelse, som betyder, at anlægsarbejdet kan fortsætte som planlagt.

3 Økonomi

Dette afsnit tager udgangspunkt i anlægsbudgettet pr. 31. marts 2024.

3.1 Anlægsbudget

Anlægsbudgettet fremgår af tabel 1. Siden oktober 2023 er anlægsbudgettet fastholdt, dog er det uforbrugte restbeløb indekseret med 2024-priser, så anlægsbudgettet pr. 31. marts 2024 er på 4.214 mio. kr.

Tabel 1: Anlægsbudget pr. 31. marts 2024, (2024-priser)

	Basisbudget Okt-2023	rev. Budget mar-2024	Forbrug pr. 31-03-2024	Rest	Forbrug %
1. Anlægsomkostninger i alt	3.248	3.268	1.104	2.164	34%
2. Generelle omkostninger i alt	393	396	312	84	79%
3. Øvrige omkostninger i alt	379	379	211	168	56%
4. Refusioner & Indtægter i alt	(109)	(109)	(27)	(82)	25%
Basisbudget	3.912	3.934	1.600	2.334	41%
Totalreserve	284	279	8	3%	
Samlet Anlægsbudget (Totalbevilling)	4.196	4.214			

Det bemærkes, at ejerne har forudsat, at Lynetteholm P/S indtil videre skal bidrage til finansieringen af Nordhavnstunnelen (ca. 1 mia. kr.). Det har ikke været forudsat, at bidraget skal finansieres af jordmodtagelsen på Lynetteholm, men er knyttet til den efterfølgende byudvikling. Beløbet er garanteret af Staten og Københavns Kommune. Der ses derfor bort fra denne post i langtidsbudgettet, men posten indarbejdes dog løbende i regnskabet for Lynetteholm P/S.

Vejerboden og opfyld i Fase 1 i april 2024.

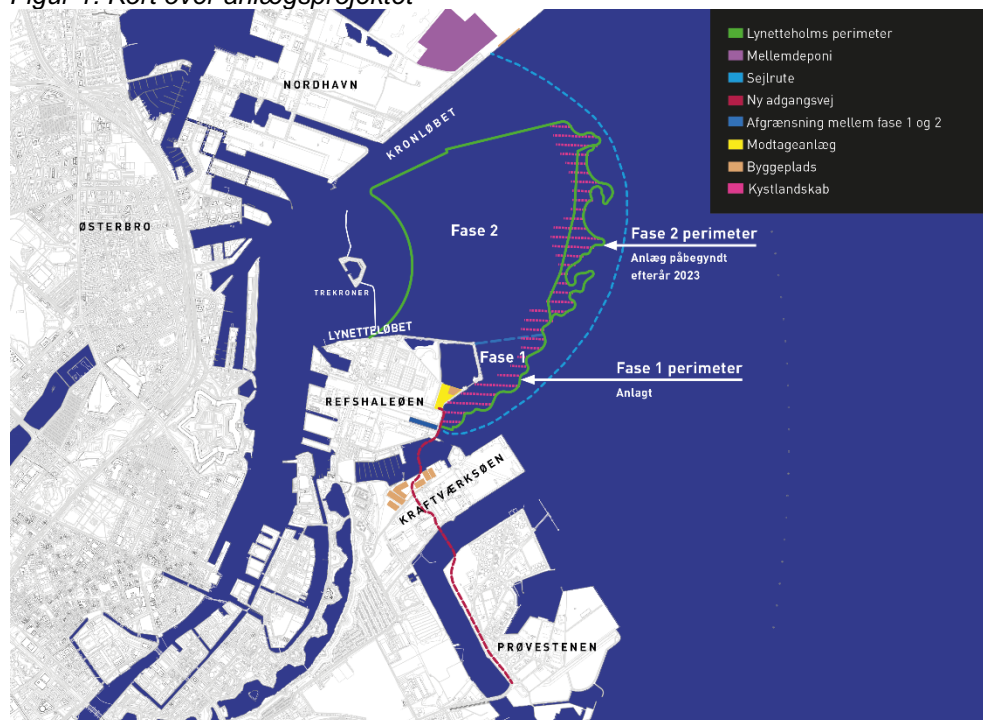
Det bemærkes, at der i perioden 1. januar 2024 til og med den 31. marts 2024 er modtaget 8643 lastbiler med i alt 290.240 tons jord på Lynetteholm. Der er mellemdeponeret 110.223 tons jord i Kløverparken. Denne jord vil senere blive deponeret på Lynetteholm.

Alt i alt er der siden åbningen af Fase 1 og til den 31. marts 2024 modtaget 15.745 lastbiler med 549.277 tons jord på Lynetteholm og ca. 11.774 lastbiler med 412.116 tons i Kløverparken. Hertil kommer i alt 599.732 tons jord, som er sejlet fra Nordhavn siden åbningen af jordmodtagelsen den 29. juni 2023. Der afleveres fortsat jord i Nordhavn, mens Københavns Kommunes KMC pt. har lukket for jordmodtagelse.

4 Aktivitet/tid

Anlægsarbejderne er opdelt i to faser, der er forskudt i tid:

Figur 1: Kort over anlægsprojektet

Fase 1 omfatter anlæg af de sydlige dæmninger, adgangsvej og jordmodtageanlæg samt uddybning af sejlrende ved Svælgat. Anlægsarbejdet startede i december 2021, og jordmodtageanlægget åbnede den 29. juni 2023.

Fase 2 omfatter anlæg af de resterende dæmninger og uddybning af sejlrende i Kronløbet. Anlægsarbejdet startede i november 2023 og forventes afsluttet medio 2026.

4.1 Overordnet tidsplan

Figur 2: Tidsplan for anlægsarbejder:

År	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028+
1. FASE anlæg (sydlige dæmninger, adgangsvej og jordmodtageanlæg)								
Arkæologi og forundersøgelser								
Anlæg E1, afgravning af havbunds sediment								
Anlæg E1, sydlige dæmninger								
Klapning af havbunds materiale fra E1, vinterhalvår								
Anlæg E5, adgangsvej og jordmodtageanlæg								
Anlæg E6, administrationsbygning								
Drift og jordmodtagelse – indbygning af havbunds sediment fra fase 2 perimeter								
Drift og jordmodtagelse – lastbiltransport via ny adgangsvej, <u>præmning</u> fra Nordhavn								
2. FASE (østlig, nordlig, vestlig dæmninger, kystlandskab)								
Arkæologi og forundersøgelser								
Udbud af entrepriser								
Afgravning af havbunds sediment								
Udførelse af anlægsarbejder								
Drift og jordmodtagelse - fra mellemdeponer, herunder <u>præmning</u> fra Nordhavn								
Drift og jordmodtagelse - lastbiltransport via ny adgangsvej								

► = Milepæl → = Indbyrdes afhængighed

4.2 Hovedaktiviteter

Figur 3: Hovedaktiviteter og status

Anlæg	Beskrivelse	Status
Dæmningsperimeteren rundt om Fase 1	Afsluttet.	
Adgangsvej	Afsluttet.	
Jordmodtageanlæg	Afsluttet.	
Uddybning af sejlrende ved Svælget	En forlagt sejlrende med reduceret vanddybde er ibrugtaget. Uddybningen af selve sejlrenden har afventet, at marinarkæologisk undersøgelse og flytning af to skibsvrag blev afsluttet, samt en nyttiggørelsestilladelse. Restudbygningen er udført i marts 2024.	
Marinarkæologi	Komplementerende forundersøgelser af tre områder med mulighed for fund fra stenalderen pågår frem til primo maj 2024. Nærmere lokalisering af linjeskibet Dannebrog og en kanonbåd, som begge sank i 1801, med henblik på en mere præcis afgrænsning af restriktionszoner blev udført i februar/marts 2024, og dataprocessering pågår. Skibene ligger ikke under perimeteren, hvorfor undersøgelse samt evt. bjærgning efter aftale med Slots- og Kulturstyrelsen ikke udføres i nærværende program. Vraget af et skib fra slutningen af 1700-tallet, der sejlede med mursten, og vraget af en kogge fra middelalderen er bjærget. Konservering og dokumentation udføres af Vikingeskibsmuseet i Roskilde og forventes afsluttet i 2024.	
Udbud af dæmningsperimeter for Fase 2	Udbud af dæmningsperimeteren for fase 2 er afsluttet, og kontrakt er indgået med Per Aarsleff A/S for alle tre delentrepriser.	
Dæmningsperimeteren rundt om Fase 2	Anlæg af godt fem km stendæmning rundt om fase 2 og knap to km midlertidig dæmning til det kommende kystlandskab er igangsat i november 2023. Samtidig er der udført mindre arbejder ved Kronløbet / Levantkaj. Lynetteløbet er lukket i den forbindelse, og al sejlads sker nu via Kronløbet. Trafikregulering og afmærkning er etableret i dialog med Søfartsstyrelsen.	
Klapning	Afsluttet i 2022.	

Aktivitet følger tidsplan

Risiko for, at aktivitet ikke kan følge tidsplan

Overvejende risiko for, at tidsplan ikke kan overholdes

4.3 Projektændringer

4.3.1 U1-udløbsledning

Håndtering af U1 er i proces hos By og Havn. Håndteringen forventes tænkt sammen med Østlig Ringvej. By og Havn vil i henhold til den politiske forståelse af 1. juni 2021 søge Trafikstyrelsen om projektændring.

4.3.2 Håndtering af grønbroget tudse på Lynetteholm

I henhold til Implementeringsredegørelsens afværgeforanstaltning skal padder holdes ude af Lynetteholm. Der er ansøgt om projektændring, så bilag IV-arten grøn-

broget tudse ikke skal holdes ude, men kan få nytte af de nye levesteder, som Lynetteholms kystlandskab vil tilbyde. Ansøgninger og miljøvurdering er sendt til Trafikstyrelsen og Miljøstyrelsen. Dokumenterne har været i offentlig høring i perioden 4. september til 5. oktober 2023. Trafikstyrelsen og Miljøstyrelsen har den 29. januar 2024 sendt udkast til afgørelse om forhåndsdispensation vedr. grønbroget tudse i partshøring hos By & Havn. Der er fortsat dialogen om vilkår.

4.3.3 Øvrige projektændringer

By & Havn I/S har den 3. maj 2023 orienteret Trafikstyrelsen om enkelte justeringer i projektet, som er vurderet ikke at ville medføre en væsentlig miljøpåvirkning. Det drejer sig om:

- Indbygning af spildevandsledning i bunden af den vestlige del af Fase 2 perimeterdæmningen.
- Midlertidigt mellemoplag af jord til kote + 8 på del af Fase 1 nyttiggørelsesanlægget.
- Ændring af implementeringsredegørelsens ordlyd i vilkår B7, B10 og B12 som følge af nyttiggørelse af havbundsmateriale.

Administrationsbygningen, Lynette depotet og Fase 1 i april 2024

Trafikstyrelsen meddelte den 4. marts 2024, at indbygning af spildevandsledningen er taget til efterretning efter partshøring.

Projektændringen til midlertidigt jordoplag på Lynetteholm fase 1 var i offentlig høring i perioden 16. februar til 15. marts 2024. Trafikstyrelsen modtog høringssvar fra Københavns Kommune, Miljøstyrelsen samt én borger. Trafikstyrelsen har anmodet om bemærkninger fra By & Havn, som fremsendes i april 2024.

Trafikstyrelsen meddelte desuden, at indbygningen af havbundsmateriale ikke er en ændring af Lynetteholm-projektet, men bør behandles miljømæssigt i forbindelse med de konkrete projekter, der giver anledning til nyttiggørelsen. I forbin-

delse med sagens behandling har Trafikstyrelsen forelagt ansøgningen for Miljøstyrelsen og Københavns Kommune. Høringen har desuden været offentliggjort på Trafikstyrelsens hjemmeside i perioden 1. december til 18. december 2023. Udkast til afgørelse har efterfølgende været i høring hos Københavns Kommune og Miljøstyrelsen frem til den 19. marts 2024, og myndighedsprocessen forventes afsluttet snarest.

By & Havn påtænker på nuværende tidspunkt at ansøge Trafikstyrelsen om enkelte, yderligere mindre justeringer i projektet, som ligeledes er vurderet ikke at ville medføre en væsentlig miljøpåvirkning:

- Ændring af vilkår vedr. prøvetagning af fortrængningsvand.
- Ændring af afslutningskote for kystlandskabet.
- Midlertidig modtagelse af overskudsvand til Lynetteholms Fase 1 bassin.

5 Miljø og bæredygtighed

Det er By & Havns ambition, at der tages størst muligt hensyn til natur og havmiljø, når Lynetteholm anlægges. Før arbejdet med at anlægge Lynetteholm blev sat i gang, blev der derfor lavet grundige undersøgelser af havbunden og dyrelivet i området. Der arbejdes også for at skabe nye og innovative anlægsmetoder, der sikrer mindre udledning af CO2 og påvirkning af havmiljøet under selve anlægsarbejdet.

Af anlægsloven fremgår, at projektet om Lynetteholm skal gennemføres i overensstemmelse med de udførte vurderinger af projektets indvirkning på miljøet og Implementeringsredegørelsen. I Implementeringsredegørelsen er der redegjort for, hvorledes hensyn til miljø og natur, som berøres af anlægsprojektet, skal varetages ved afværgeforanstaltninger, overvågning og vilkår, som By & Havn skal overholde. Vilkårene er fastsat af myndighederne. Af Bekendtgørelse om tilsynet med gennemførelse af Lynetteholm fremgår, hvem der er tilsynsmyndighed for et givent vilkår.

5.1. Afværgeforanstaltninger og vilkår i Implementeringsredegørelsen

Figur 4: Afværgeforanstaltninger og vilkår i Implementeringsredegørelsen

Afværgeforanstaltning og overvågning	Overvågningsparameter	Status	Bemærkning
Afsnit 3.6.5, 3.8.6 og 3.16.6	Overvågning af sediment, vandkvalitet, bundvegetation og bundfauna ved Lynetteholm.	Af rapporteringen for sommerhalvår 2023 er godkendt af tilsynet og overvågningsprogram for sommerhalvåret 2024 er i proces.	Overvågningen sker årligt i både anlægs- og driftsfase. Teknik- og Miljøforvaltningen i Københavns Kommune er tilsynsmyndighed.
Vilkår	Overvågningsparameter	Status	Bemærkning
Afsnit 5.1	Uddybning af sejlrenden i Kronløbet, optagning af havbundsmateriale under Lynetteholms perimeter og dæmninger.	Trafikstyrelsen har den 24. oktober 2023 godkendt graverater og overvågningsprogram for gravesæson 2023/24. Afgravning og overvågning pågår i henhold til de stillede vilkår.	Overvågningen sker i anlægsfasen så længe der graves. Trafikstyrelsen er tilsynsmyndighed.
Afsnit 5.2	Udbygning af sejlrenden syd for Middelgrunden (Svælget) udenfor Københavns Havn.	Vilkår er overholdt. Restende uddybning har afventet optagning af skibsvrag samt en nyttiggørelsestilladelse og er udført i marts 2024.	Kystdirektoratet er tilsynsmyndighed.
Afsnit 5.3	Klapning af havbundsmateriale i Køge Bugt.	Udgået.	
Afsnit 5.3.1	Mængder og klaptidspunkter	Udgået.	
Afsnit 5.3.2	Indberetning ifm. klapning	Udgået.	
Afsnit 5.3.3	Undersøgelser og overvågning af eventuelle effekter af klapning.	Afsluttet.	
Afsnit 5.3.4	Dybde målinger af sejlrenden.	Afsluttet.	
Afsnit 5.3.5	Overvågning af målsatte vandområder ifm. klapning	Afsluttet.	

Afsnit 5.4	Arkæologiske forundersøgelser.	Komplementerende forundersøgelser af tre områder med mulighed for fund fra stenalderen pågår frem til primo maj 2024. Nærmere lokalisering af linjeskibet Dannebrog og en kanonbåd forbedres, med henblik på en mere præcis afgrænsning af restriktionszoner er udført i februar/marts 2024, og dataprocessering pågår. Skibene ligger ikke under perimetren, hvorfor undersøgelse samt evt. bjærgning efter aftale med Slots- og Kulturstyrelsen ikke udføres i nærværende program. Vraget af et skib fra slut 1700-tallet og vraget af en kogge fra middelalderen er bjærget. Konservering og dokumentation udføres af Vikingeskibsmuseet i Roskilde og forventes afsluttet i 2024.	Håndteres i dialog med Søfartsstyrelsen og Vikingeskibsmuseet. Fund af to skibsvrag i Svælget har forsinket uddybning.
Afsnit 5.5	Fjernelse af bølgebrydere ved Trekroner Fort.	Udføres i fase 2. Omfang af fjernelse af bølgebrydere er afklaret i dialog med Slots- og Kulturstyrelsen og Søfartsstyrelsen.	
Afsnit 6.1	Håndtering af kvælstof (N) og fosfor (P) fra Lynetteholm i forhold til vandplanlægning.	Bindende kompensationsplan er godkendt af Københavns Kommune den 27. juni 2023. Tiltag iht. kompensationsplanen er iværksat, og første halvårsrapport er afleveret til tilsynsmyndigheden. Næste halvårsrapportering påregnes i juli 2024.	Teknik- og Miljøforvaltningen i Københavns Kommune er tilsynsmyndighed.
Afsnit 7.1	Drift af nyttiggørelsesanlæg.	Godkendelse er modtaget, og anlægget er ibrugtaget den 29. juni 2023.	Teknik- og Miljøforvaltningen i Københavns Kommune er tilsynsmyndighed.

5.1.1 Tidsplan

Figur 5: Tidsplan for monitoring (uændret siden sidste rapportering):

År	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Monitoring Lynetteholm, anlægsfase						
Bundfauna og Iltmåling (baseline, efter hver gravesæson)						
Ålegræs, makroalger og videotranssekt						
Sediment, nærings- og miljøfarlige stoffer						
Vandkemi, under gravearbejde (3 gange pr. sæson)						
Vandkemi, Prøvestenen og ARC (baseline, efter fase 1, efter fase 2)						
Turbiditet, produktionsrate, spild og graveprocedure (skibsbaserede, 3 gange pr. sæson)						(buffer)
Monitoring klappning (afsluttet marts 2022)						
Videotranssekt, sediment og bundfauna (baseline og efter klappning)						

5.2 Klima- og miljøtiltag i udbud forbindelse med anlæg af Lynetteholm

Bygge- og anlægssektoren er en af de største bidragsydere til CO₂-udledning i Danmark. Selvom bæredygtighed i udbud på anlægsområdet generelt er under udvikling i Danmark, er der endnu ikke megen erfaring med at indarbejde bæredygtighed i udbud.

Det er By & Havns ønske, at der i forbindelse med anlægget af Lynetteholm arbejdes systematisk og målbart med CO₂-kvantificering og reduktion af CO₂-aftrykket fra projektet. Der er arbejdet ambitiøst og målrettet med dette i forbindelse med udbuddet af anlægsarbejdet.

Ved udbuddet af Lynetteholms fase 1 var bæredygtighed 10% af evalueringen, og man endte med en samlet besparelse på 4.616 tons CO₂, 17,6% lavere end den forventede udledning.

I forbindelse med fase 2 valgte By & Havn at hæve bæredygtighed til 15% af evalueringen. Det betyder, at entreprenørerne har konkurreret om at bygge så CO₂-venligt som muligt.

Udbudskriterierne indeholdt derudover følgende elementer:

- Kvantitativ målbarhed af bæredygtighed i tilbudsevalueringen
- Minimumskrav til miljøledelsessystem (ISO 14001)
- Krav om bæredygtighedskordinator som nøgleperson
- Krav om CO₂-regnskab på alle kontrakter
- Krav om bæredygtig byggeplads

Der vil konkret være tale om, entreprenøren skal beregne det forventede CO₂-aftryk fra anlægsarbejdet med Lynetteholm og under udførslen af anlægsarbejdet løbende overvåge udledningen. Da første fase af Lynetteholm blev opført, blev der ført nøje regnskab med, hvor stor CO₂-udledning projektet var ansvarlig for. Alle byggeprojekter udleder i sagens natur CO₂, men når der arbejdes bevidst med materialevalg, transportformer og arbejdsmetoder, er det muligt at begrænse udledningen.

By & Havn har også fokus på at minimere påvirkningen af havmiljøet under anlægget af perimeteren. Der er januar 2024 udlagt et boblegardin på tværs af Lynettebøt, som skal dæmme op for, at der flyder faner af opgravet sediment fra havbunden ind i Inderhavnen. Derudover er udlagt ca. en kilometer siltgardiner øst for Trekroner Fort. De skal beskytte områdets ålegræs, mens Lynetteholms vintergravearbejde udføres.

By & Havn vil løbende følge CO₂-udledningen og de øvrige tiltag under anlægsarbejdet og lade erfaringerne indgå i fremtidige udbud og arbejdet med By & Havns ESG-strategi.

5.3 Klima- og miljøtiltag i forbindelse med transport af overskudsjord til Lynetteholm

Lynetteholm anlægges ved, at overskudsjord nyttiggøres i et modtageanlæg, dvs. ved at opfylde arealet indenfor den etablerede perimeterdæmning i Københavns Havn over en periode på ca. 30 år.

Bygge- og anlægsaktiviteten i Københavnsområdet genererer årligt 4-5 mio. tons overskudsjord, hvoraf mellem 2,5 og 3,5 mio. tons af jorden bortskaffes i Københavns Kommune. Kapaciteten i de nuværende jorddepoter og modtageanlæg i Nordhavn er opbrugt.

Udover at bidrage til Københavns stormflodssikring skal Lynetteholm bidrage til, at overskudsjord fra Københavnsområdets byggepladser kan håndteres klimavenligt tæt på oprindelsesstedet. Det vil sige med kort afstand fra byggeplads til jorddeponi, så transporten og dermed CO₂-udslippet reduceres mest muligt. På den måde skabes Lynetteholm ved at genanvende jord, der ellers ville være til overs og skulle transporteres over større afstande.

Vejerboden med stikprøver af overskudsjord i april 2024

For at minimere generne og miljøpåvirkningen fra transporten af overskudsjorden er det besluttet at den jord, som pt. er mellemdeponeret i Nordhavn, skal prammes til Lynetteholm, idet jorden allerede er kørt til Nordhavn og ligger ud til vandet.

Det bemærkes, at det bortset fra transporten af jord fra Nordhavn generelt ikke er rentabelt hverken miljømæssigt eller økonomisk at sejle jord fra Københavnsområdet til Lynetteholm. Det er undersøgt i miljøkonsekvensrapporten og skyldes, at det belaster både miljøet og økonomien, hver gang jorden skal håndteres. F.eks. kræ-

ver det maskiner (gravemaskiner og dumpere), hver gang jorden flyttes fra en lastbil til en pram og igen fra en pram til en dumper, som skal placere jorden i opfyldet indenfor perimeterdæmningen.

Da hovedparten af overskudsjorden til Lynetteholm vil blive transporteret med lastbil, har By & Havn indgået et partnerskab på tværs af jordtransportbranchen om at bruge Lynetteholm til at kickstarte en bæredygtig omstilling af landets tunge transport.

Som led i partnerskabet har By & Havn besluttet at etablere el-ladestanderne til lastbiler nær Lynetteholms jordmodtageanlæg. Ladestanderne vil formentlig være klar til brug medio 2024. By & Havn vil i forlængelse heraf undersøge muligheden for pilotprojekter, som kan fremskynde brugen af el-lastbiler ved jordtransporter til Lynetteholm, f.eks. gennem rabatordninger og støtte fra statslige puljer.

5.4 Naturtiltag i forbindelse med anlæg af Lynetteholm

Det fremgår af anlægslovens §17, at By & Havn I/S skal:

- Etablere den østlige del af Lynetteholm som et kystlandskab.
- Etablere en havpark.
- Arbejde for at erstatte fjernede ålegræsarealer med tilplantning af ålegræsarealer, der er dobbelt så stort som det fjernede.

Optagning af ålegræs i sensommeren 2023

By & Havn I/S ønsker at skabe de bedste forudsætninger for naturen inden for de givne rammer og har derfor oprettet en følgegruppe, som kan bidrage til at kvalificere udviklingen og etableringen af naturtiltagene. Følgegruppen for Lynetteholms naturtiltag er bredt sammensat af grønne organisationer, herunder andre relevante aktører, inden for natur og miljø. I arbejdet med ålegræs er nedsat en faglig ekspertgruppe, som har til formål at bidrage med naturfaglig ekspertviden. Den har i juni 2023 har afgivet anbefalinger for udplantning af ålegræs. Ekspertgruppen rapporterer til følgegruppen, som blandt andet også vil få en løbende status for det miljøovervågningsarbejde, der er sat i gang i forbindelse med anlæg af Lynetteholm.

5.4.1 Ålegræs

Lynetteholm er placeret og udformet med et mål om at berøre eksisterende forekomster af ålegræs i Københavns Havn mindst muligt. Tidligere i projektudviklingen er Lynetteholm rykket mod øst bl.a. af hensyn til bevarelse af eksisterende ålegræsforekomster øst for Trekroner.

Der skal reetableres ålegræs i nærområdet i forhold 1:2 med udgangspunkt i det areal, som måtte blive overlejret af selve Lynetteholm. Der er gennemført en kortlægning af arealer med ålegræs, som viser, at By & Havn skal reetablere et areal på ca. 40 hektar.

Der er i den forbindelse opgravet ca. 2.750 m² ålegræs, hvor Lynetteholms perimeter ud for sydlige bølgebryder ved Trekroner etableres. Ålegræsset blev lagt på kokosmåtter i særlige kasser og sejlet ind i kanalen ved Trælastholmen, hvor det ved hjælp af dykkere blev lagt ned på bunden.

By & Havn nedsatte i marts 2023 Lynetteholms ekspertgruppe for ålegræs med deltagelse af følgende fagpersoner og forskere: Karen Timmermann, Professor & leder af forskningsgruppe for Miljøeffekter (DTU-Aqua), Mogens Flindt, Professor Ecology (SDU), Cintia Quintana Associate professor Ecology (SDU) og Peter Anton Stæhr, professor Institut for Ecoscience (DCE, AU). Formålet var at hjælpe med at kvalificere og udbygge By & Havns katalog over indsatser, der kan fremme biodiversiteten i Københavns Havn og nærområde, herunder særligt opgaven med at reetablere ålegræs - ud fra, hvad der er muligt inden for de praktiske, tidsmæssige, økonomiske og lovmæssige rammer. WSP har faciliteret ekspertgruppens arbejde.

Ekspertgruppen udarbejdede et fagligt notat, som blev præsenteret for følgegruppen for Lynetteholms naturtiltag den 17. august 2023. Ekspertgruppen anbefalede bl.a., at "erstatningsnatur" etableres i vandområde Øresund, f.eks. ved Kalveboderne.

Det er imidlertid en udfordring, at der som udgangspunkt allerede vokser ålegræs de fleste steder i Vandområde Øresund, hvor det allerede er muligt. Der foretages pt. yderligere undersøgelser ved Kalveboderne, men det må forventes, at der geografisk også skal kigges på alternativer, f.eks. i Køge Bugt. Der kan også overvejes at supplere med alternative tiltag, som vil give en positiv effekt på havmiljøet.

By & Havn har derfor besluttet at nedsætte en ny arbejdsgruppe med deltagere fra følgegruppen for naturtiltag, som skal komme med inspiration til alternative tiltag, der kan bidrage til at kompensere for overlejringen af ålegræs ved etableringen af Lynetteholm. Det forventes, at arbejdsgruppen vil kunne præsentere konkrete forslag efter sommerferien 2024.

5.4.2 Havpark

I forbindelse med anlægget af Lynetteholm arbejdes der målrettet på at skabe nye levesteder til dyr og planter under vandet. Den 7 kilometer lange stendæmning, der udgør Lynetteholms omkreds, bliver levested for muslinger, tangplanter og flere andre arter. Der vil også blive etableret en havpark, som skal bidrage positivt til områdets marine biodiversitet.

Det endelige design af havparken ligger endnu ikke fast. Men det er By & Havns ambition at udvikle en havpark, som kan blive et hjem for mange smådyr, som også er fødegrundlag for større dyr. Der kan f.eks. indgå etablering af muslingebanker, stenrev, bundvegetation m.v. Der er også ønske om at udvikle og formidle fortællinger om havparkens marine natur og historie og om projektets naturforbedrende tiltag og resultater. Processen koordineres tæt med udviklingen af Lynetteholms kystlandskab som en del af den naturbaserede stormflodssikring.

Havparken udvikles gennem en åben idékonkurrence. Udarbejdelse af et konkurrenceprogram forventes igangsat i løbet af 2024. Københavns Kommune vil blive inddraget i dette, bl.a. i forhold til snitflader til kystlandskabet. Følgegruppen for naturtiltag inviteres til at give input til konkurrenceprogram og følge det videre arbejde. Følgegruppen er også inviteret med til at deltage i den arbejdsgruppe, som skal bidrage til konkurrenceprogrammet. Havparken forventes etableret fra 2027.

5.4.3 Kystlandskabet

Et centralt element i Lynetteholm er at anlægge et grønt kystlandskab på 60 hektar ud mod Øresund med stenrev og sandstrande. I forbindelse med anlægsprojektet for Lynetteholm udarbejdede COWI, Arkitema og TREDJE NATUR et projektforslag for kystlandskabet med fokus på naturbaseret klimasikring, hvor landskab og stendæmninger bliver konstrueret, så de vil kunne modstå fremtidens havvandsstigninger og skabe potentiale for nye habitater for planter og dyr under vandet. Der vil bl.a. være fokus på levesteder for grønbroget tudse.

Projektforslaget er udviklet i tæt samarbejde med marinbiologer, biologer og naturforvaltere samt eksterne eksperter inden for skovrejsning og havbiologi.

I første omgang er det ca. 7 ha (etape 1), der kan etableres med forventet offentlig adgang fra 2029. I forbindelse med kvalificeringen af de resterende etaper planlægges der borgerinddragelsesforløb, herunder inddragelse af følgegruppen for naturtiltag.

5.5 Miljøovervågning

By & Havn tager hensyn til natur og havmiljø, når Lynetteholm anlægges. Lynetteholm har derfor et miljøovervågningsprogram, der er planlagt til at vare i cirka 30 år, indtil Lynetteholm er fyldt helt op med jord. Programmet har over 20 målestationer på havbunden og overvåger flere parametre som dyr, planter og vandkvalitet.

Der afrapporteres løbende til myndighederne, så det sikres, at anlægsarbejdet overholder gældende miljøkrav. Både når det gælder arbejdet med at fylde overskudsjord i Lynetteholm og udføre gravearbejde på havbunden.

Der gennemføres overvågning i både anlægs- og driftsfasen af følgende elementer:

- Bundfauna
- Iltmålinger
- Muslinger
- Bundflora
- Videotransekter
- Sedimentkemi
- Vandkemi
- Gravespild
- Udledning af næringsstoffer (kvælstof og fosfor)

Under anlægsarbejdet er der løbende blevet taget vandprøver, og der er desuden holdt øje med alger, muslinger, ålegræs og dyreliv. De mange data indgår i rapporter, der indsendes til Trafikstyrelsen og Københavns Kommune. Seneste rapport er fra november 2023, næste rapport udgives i november 2024. Der udgives desuden årlige rapporter om overvågningen af gravespild under anlægsfasen.

Der fremsendes desuden halvårslige rapporter om udledningen af næringsstoffer og kompensationen herfor til Københavns Kommune. By & Havn er derudover i løbende dialog med relevante myndigheder om eventuelle projektændringer og tilladelser i forbindelse med drift og anlæg af Lynetteholm.

Konklusionen fra overvågningen er, at vandkvaliteten er lige så god, som før anlægsarbejdet startede på Lynetteholm. Rapporterne viser også, at bundfauna, muslinger og bundflora ikke er blevet påvirkede. Endelig viser overvågningen, at udledningen af næringsstoffer er markant mindre end forventet.

Yderligere oplysninger om By & Havns miljøovervågning er tilgængelige på hjemmesiden <https://byoghavn.dk/lynetteholm/miljoeovervaagning/>, som løbende opdateres.

6 Arbejdsmiljø, sikkerhed og -klausuler

6.1 Organisering af arbejdsmiljøarbejdet

Under projekteringen af projekterne har COWI bl.a. udarbejdet en plan for sikkerhed og sundhed (PSS), der beskriver kravene til arbejdsmiljøet under udførelsen. Under udførelsen sikrer COWI's arbejdsmiljøkoordinator sig, at entreprenørerne og deres underentreprenører overholder deres forpligtelser i PSS'en og arbejdsmiljølovgivningen.

Under udførelsen gennemfører arbejdsmiljøkoordinatoren blandt andet sikkerhedsrundringer og sikkerhedsmøder med entreprenøren og relevante underentreprenører. Rundringer foregår hver uge, og sikkerhedsmøder afholdes hver 14. dag. På byggemøderne, som afholdes hver 14. dag, orienteres byggelederne fra By & Havn I/S /COWI om arbejdsmiljøet. Derudover indberetter arbejdsmiljøkoordinatoren hændelser og referater i en fælles database.

6.2 Statistik over hændelser siden april 2022

E1 (Fase 1 perimeter)

Firma	Uønsket hændelse	Nærved-hændelser	Ulykke < 1 dags fravær	Ulykke > 1 dags fravær
Aarsleff	0	16	6	7

E5 (Modtageanlæg og adgangsvej)

Firma	Uønsket hændelse	Nærved-hændelser	Ulykke < 1 dags fravær	Ulykke > 1 dags fravær
Munck	0	2	1	0

E2, E3 og E4 (Fase 2 perimeter)

Firma	Uønsket hændelse	Nærved-hændelser	Ulykke < 1 dags fravær	Ulykke > 1 dags fravær
Aarsleff	0	6	1	3

Hændelserne er registreret i sikkerhedsprotokollen i den fælles database.

Som det fremgår af skemaet, har der været 3 ulykker med mere end 1 dags fravær i fase 2. De fleste hændelser har været snuble og fald over ujævnt terræn. Der er lavet indsatser og opfølgning på hver hændelse.

Entreprenøren er enig i, at tallet er for højt, og at der er behov for en yderligere indsats fremover for at reducere antallet af ulykker. By & Havn er løbende i dialog med entreprenøren om hvilke strategiske tiltag, der skal sættes i gang for at nedbringe ulykkerne fremadrettet. Strategisk er det besluttet, at der gennemføres et pilotprojekt for at sikre en bedre dialog vedrørende arbejdsmiljø og sikkerhed for at skærpe opmærksomheden herpå.

Pilotprojektet med støtte fra entreprenørens arbejdsmiljø- og sikkerhedsafdeling startes op i april, og der forventes en effekt med det samme. Yderligere er der prioriteret flere ressourcer på arbejdsmiljøområdet, og der er ved at blive ansat en ny medarbejder hos entreprenøren. Personen skal være der meste af tiden på projektet.

Der bliver også gjort en ekstra indsats for daglig opfølgning på sikkerheden fra flere ledere og formænd. By & Havns arbejdsmiljøleder er i tæt samarbejde med ledelsen hos entreprenørerne om de strategiske tiltag, så der er fokus på sikkerheden.

6.3 Kontrol af klausuler, dvs. løn- og ansættelsesvilkår mv.

By & Havn I/S udfører kontroller af klausuler vedrørende løn- og ansættelsesvilkår for Lynetteholms entrepriser. Kontrollerne vedrørende Lynetteholm fase 2 er planlagt og aftalt med ekstern auditor til at være i kvartal 2 i 2024.

By & Havn I/S har derudover dialog med de faglige organisationer i forbindelse med anlægget af Lynetteholm.

7. Risiko

7.1 Risikoanalyse

Risikoanalysen er blevet opdateret. Der er 61 pct. sandsynlighed for, at den samlede budgetramme på 4.214 mio. kr., inklusive reservepuljen, overholdes.

De største risici vedrører claims under udførelsen og arkæologi.

7.2 Retssag anlagt af Klimabevægelsen vedr. lovligheden af Lynetteholm

Klimabevægelsen i Danmark har anlagt en civil retssag mod Transportministeriet og By & Havn, der er henvist til Østre Landsret som 1. instans. Klimabevægelsen ønsker domstolens prøvelse af, om anlægsloven for Lynetteholm er ugyldig i henhold til bl.a. EU-retlige miljøregler, og at By & Havn er uberettiget til at anlægge Lynetteholm.

Klimabevægelsen havde begæret opsættende virkning for byggeriet af Lynetteholms Fase 2, og landsretten havde udskilt spørgsmålet til særskilt behandling forud for sagens hovedforhandling. By & Havn havde i den forbindelse nedlagt påstand om, at begæringen om opsættende virkning ikke skal tages til følge.

Landsretten afsagde den 22. marts 2024 en meget klar kendelse, som betyder, at anlægsarbejdet kan fortsætte som planlagt.

Nedenstående er uddrag fra landsrettens kendelse:

- *"Der er for landsretten fremlagt og dokumenteret en række rapporter om de foretagne miljømæssige undersøgelser af Lynetteholm-projektet..."*
- *"Efter en foreløbig vurdering finder landsretten, at der ikke er rimelig grund til at antage, at der som påstået er sket en tilsidesættelse af VVM-direktivets artikel 7-8a, som kan føre til lovens ugyldighed."*
- *"Landsretten tager herefter ikke Klimabevægelsens begæring om opsættende virkning til følge."*

Klimabevægelsen har ikke ønsket at kære kendelsen.

Landsretten har endnu ikke fastsat datoer for hovedforhandlingen vedrørende de tilbageværende spørgsmål om, hvorvidt anlægsloven er retsstridig i henhold til bl.a. EU-retslige miljøregler.

8. Øvrige informationer

8.1 Borgerdialog og Kommunikation

By & Havn I/S ønsker at være åben og inddragende i mødet med borgerne gennem dialog med både beboere, foreninger og øvrige interessenter.

8.1.1 Følgegrupper

Siden 2019 har By & Havn I/S løbende inviteret sejlere, naboer og organisationer til følgegruppemøde om anlæg af Lynetteholm. Seneste møde blev afviklet den 13. september 2023. På dette møde var der særlig fokus på nye sejladsforhold omkring Kronløbet i forbindelse med opstart af Lynetteholms fase 2. Næste møde finder sted den 10. april 2024. By & Havn driver også en følgegruppe for Lynetteholms naturtiltag. På møder i gruppen den 17. august 2023 var der fokus på By & Havns opgave med ålegræs i relation til Lynetteholm. Seneste møde blev holdt den 27. februar 2024.

8.1.2 Borgersamlingen om Lynetteholm

Den 25. september 2023 blev Borgersamling om Lynetteholms endelige anbefalinger overdraget til Københavns Borgerrepræsentation efter forelæggelse for By & Havns bestyrelse den 31. august 2023. Borgersamlingens anbefalinger blev behandlet politisk i Københavns Kommune oktober 2023, og de vil nu indgå som et bidrag til den videre udvikling af en fremtidig bydel på Lynetteholm. Den 28. november 2023 afholdt By & Havn, Borgersamling om Lynetteholm og Københavns Kommune et afsluttende dialogmøde, hvor By & Havn I/S redegjorde for selskabets modtagelse og besvarelse af borgersamlingens anbefalinger, mens Københavns Kommune fortalte om den politiske proces for anbefalingerne. Med dette møde blev borgersamlingens proces officielt afsluttet.

8.1.3 Øvrige borgerdialogtiltag

Siden oktober 2022 har By & Havn I/S også inviteret til åbne skurvognsmøder for anlægsarbejdets nærmeste naboer og brugere af Margretheholms Havn. Seneste skurvognsmøde blev afviklet den 4. marts 2024.

8.1.4 Anlægsnyhedsbreve

Lynetteholm har siden januar 2022 haft sit eget månedlige anlægsnyhedsbrev, som giver en status på anlægsarbejdet. De månedlige publiceringer fortsætter i 2024. Som en del af anlægsnyhedsbrevene lancerede By & Havn I/S i januar 2023 en ny videoportrætserie: Holdet bag Lynetteholm. Serien fortsætter i 2024 og bringer hver måned et videoportræt af en medarbejder eller en video om et særligt tema om Lynetteholm fortalt gennem en eller flere medarbejdere. Formålet er at vise de mange dygtige kompetencer frem, der står bag projektet, og samtidig give en større forståelse og kendskab til projektet.